

GOVORNI RAZVOJ V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Novorojenček in dojenček govor najprej razumeta, šele kasneje ga tudi uporabljata. Komunikacija novorojenčka sprva vključuje jok, vokalizacijo, bebljanje in slučajno posnemanje glasov. Orientira se k človeškemu glasu, brca ali gruli ob tem, ko sliši glas. Po 5. mesecu dojenček preide v bebljanje (mama, baba), skozi katero izraža svoja čustva in misli. V obdobju od 8. do 10. meseca otrok uporablja geste in kretnje, s pomočjo katerih komunicira z drugimi. Po 1. letu uporablja geste, s katerimi simbolizira dejavnosti – razširi roke kot ptica, kot letalo. Pomembno je, da se odrasla oseba na gesto odziva in predmete poimenuje.

Prvo otrokovo besedo predstavlja beseda, ki ima pomen. Večina otrok jo izgovori med 12. in 20. mesecem. V starosti od 1,3 do 2. leta otrok uporablja približno 50 besed. Prve besede so si v različnih kulturnih okoljih podobne in označujejo družinske člane, predmete, živali, hrano, ukaze, delovanje telesa in socialno rutino. Z besedami otrok izraža nekaj, kar želi dobiti – ko reče sok, sporoča, da je žejen. Kasneje uporablja besede, s katerimi želi vzpostaviti stik z drugimi – gleda mamo in reče ptica ter kaže na nebo. Otrokove enobesedne izjave so razumljive le v kontekstu, zato jih razumejo osebe, ki so bile skupaj z njim v določeni situaciji. Besede imajo za otroka lahko ožji ali širši pomen kot za odraslega – otrok pod besedo copat razume le njegov copat ali pa z besedo mama imenuje

tudi babico, teto. Tovrstni odmiki so pogosti do 2,5 leta.

Govor se od 3. do 6. leta razvija zelo hitro tako na pomenski kot skladenjski in besedoslovni ravni. Dveletniki povezujejo od 2 do 3 besede. Pri 2. do 4. letu otrok oblikuje celovite stavke in uporablja slovnične oblike, pravila tvorjenja povedi. Stavki so daljši in vključujejo besede – in, če, toda. Prav tako oblikujejo vprašalne in nikalne stavke. Prvim nikalnim stavkom otroci dodajajo negativne členke na začetek stavka – ne piti mleko. Pri vprašalnih stavkih otrok sprva na konec trdilnega stavka doda intonacijo – Neža gre ven, mami?, nadaljujejo z vprašalnicami kaj, kam, ali, kdo, zakaj ... Okrog 4. leta pripovedujejo zgodbe, opredelijo problem, čustva junakov. Predšolski otroci v igri uporabljajo najbolj celovit pogovor, hkrati pa v igro prenesejo govor odraslih.

Odrasli v komunikaciji z dojenčkom in malčkom uporabljajo drugačen govor kot v medsebojni komunikaciji: uporabljajo krajše stavke, z besedami označujejo predmete, aktivnosti, ki so vezane na neposredno okolje, uporabljajo besede, ki niso v njihovem besednjaku – hov-hov in počasneje govorijo. Zelo pomembna za razvoj govora je tudi sposobnost poslušanja.

KAKO SPODBUJATI OTROKOV GOVOR

- Starši, ki v prisotnosti dojenčka veliko govorijo, pojejo in se na govorne pobude dojenčka odzivajo, s tem spodbujajo njegov govorni razvoj – število in obliko usvojenih glasov, obseg besednega zaklada, komunikacijo. K optimalnemu razvoju pripomorejo starši, ki so občutljivi za otrokovo željo po komunikaciji ter svoj govor prilagajajo stopnji otrokovega govornega razumevanja in izražanja. Starši, ki se odzivajo na otrokov govor, spodbujajo razvoj spoznavnih in govornih sposobnosti; tisti, ki otrokove pobude za komunikacijo spregledajo, prekinejo, se z otroki redkeje in manj raznoliko pogovarjajo, pa govornemu razvoju ne nudijo podpore. Ti otroci uporabljajo krajše in enostavnejše izjave, od njih se ne pričakuje, da sami rešijo določen problem, hkrati pa je v pogovoru izraženih več ukazov.

- Pravilno rabo zaimkov spodbujamo, če jih pravilno uporabljamo: »Jaz bi rada, da prideš sem«, ne: »Mami bi rada, da prideš sem.« Tudi z glasnim branjem otroške literature, z načinom branja in s pogovorom o prebranjem spodbujamo govorni razvoj.

- Pretirano posnemanje malčkovega govora v izreki (liba – riba), pretirana uporaba le preprostih stavčnih vzorcev in pretirana uporaba pomanjševalnic otroku zamegljijo ustrezno rabo jezika. Značilnost pootročnega govora je tudi govor z otrokom v 3. osebi, ki vodi v težave pri izražanju identitete. Ti otroci tudi po 3. letu o sebi govorijo v 3. osebi, ko drugi že uporabljajo zaimek jaz.

- Raziskave govorijo v prid zgodnji vključitvi v vrtec – otroci, ki so dlje obiskovali vrtec, so dosegli višje rezultate na govornem

področju. Na govorni razvoj imajo pomembno vlogo tudi socialne skupine in vrstniški odnosi.

V nadaljevanju prikazujemo mejnike v razvoju poslušanja, razumevanja in govora:

OD ROJSTVA DO 3. MESECA:

- Umiri/nasmehne se, ko se mu govori.
- Gruli, ko je zadovoljen.
- Z jokom izraža svoje potrebe.
- Ko vidi starše, se nasmehne.
- Vzpostavlja stik z očmi.
- Odziva se na zvoke, govor.

OD 4. DO 6. MESECA:

- V smeri zvoka obrača oči.
- Pozoren je na glasbo.
- Beblja, izgovarja veliko glasov.
- Z glasom izrazi veselje in žalost.

OD 7. MESECEV DO 1. LETA:

- Glavo obrača k izvoru zvoka.
- Posluša, ko govorimo.
- Prepozna vsakdanje besede.
- Odziva se na navodila.
- Beblja in posnema glasove.
- Uporablja 1 ali 2 besedi, ki nista povsem različni.

OD 1. DO 2. LETA:

- Pokaže določene dele telesa.
- Razume preprosta navodila in vprašanja (Prinesi žogo.)
- Posluša preproste zgodbe, pesmice in izštevanke.
- Povezuje dve besedi.
- Število novih besed narašča.

OD 2. DO 3. LETA:

- Razume nasprotja (zgoraj – spodaj, na – v, pojdi – stoj, veliko – malo).
- Razume in izvede dvodelno navodilo

(Poberi žogo in jo vrzi v koš.).

- V poved povezuje dve do tri besede.
- Imenuje predmete iz okolice.
- Njegov govor je razumljiv poznanim osebam.

OD 3. DO 4. LETA:

- Radio in TV poslušata enako glasno kot drugi.
- Odgovarja na vprašanja (kdo, kje, kaj, zakaj).
- Pripoveduje o dogodkih.
- Njegov govor je razumljiv vsem.
- V poved vključi 4 ali več besed.
- Govori tekoče.

OD 4. DO 5. LETA:

- Poslušata kratke zgodbe in odgovarja na vprašanja, jih pripoveduje.
- Govor je jasen, glasove pravilno izgovarja.
- V povedi vključuje podrobnosti.
- Tekoče komunicira z vsemi.
- Upošteva večino slovničnih pravil.

V preglednici je prikazana povprečna starost obvladovanja določenih jezikovnih spretnosti, v kateri se orientiramo glede na zgornjo mejo starosti. Pozorni moramo biti, če se otrok odziva na zvoke, logopedsko pomoč pa poiščemo, če otrok pri 18. mesecih govori premalo, njegov govor ne napreduje, če je otrokov govor pri 2 letih zelo nerazumljiv in uporablja le nekaj besed, če tudi pri 3 letih njegov govor ostaja nerazumljiv in ne uporablja enostavnih stavkov, če pri 4 letih ponavlja zloge, besede, vprašanja, govor ni jasen/razumljiv in uporablja kratke stavke (za podrobnejše informacije si preberite sestavek

Kdaj k logopedu).

Predšolsko obdobje je za razvoj govora in jezikovnega razumevanja najbolj pomembno. Govor in jezik otroci usvajajo spontano, kar pa ne velja za otroke, ki imajo težave na tem področju. Določene sposobnosti so pri slednjih pomanjkljive ali pa se ne razvijejo. Ti otroci potrebujejo ustrezno strokovno pomoč.

Povzeto po:

Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (2009). Razvojna psihologija. Ljubljana: Založba Rokus Klett.

Marjanovič Umek, L., Kranjc, S., Fekonja, U. (2006). Otroški govor: razvoj in učenje. Domžale: Izolit.

Vizjak Kure, T. (2011). Spodbujanje razvoja sensorike, motorike, kognicije, govora in jezika. Priročnik z vajami in lestvice za spremljanje govora. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Tomc Šavara, P.: Pregled razvoja govora, Kdaj k logopedu, <http://www.dlogs.si/index.php>.

Pripravila Helena Hribar, svetovalna delavka
Oblikovala Sarah Osterc

